

Problem modernog apostolata.

Dr. Dragutin Kniewald.

1. Poziv Pape Pija X. i Pija XI. da i svjetovnjaci učestvuju u modernom apostolatu biskupa i svećenstva. 2. Dosadnji rad katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Relativni neuspjeh i njegovi razlozi. 3. Današnje stanje. 4. Odnos prosvjetne grane katoličkog pokreta prema mjesnom biskupu i položaj i zadaća svećenika u katoličkim prosvjetnim organizacijama. 5. Politizacija ili depolitizacija prosvjetne grane katoličkog pokreta? 6. Katolički pokret i Katolička Akcija u Hrvatskoj. 7. Katolička Akcija nije nešto posebno talijanskog, nego je opće-katolička pojava po cijelome svijetu, po želji i odredbi Pape Pija XI. 8. Još neke načelne razlike. 9. Dva sistema katoličkog pokreta u nas. 10. Odredba zagrebačke sinode 1925. i biskupske konferencije 1925.

1. Već je Pijo X. u svejoj enciklici »Il fermo proposito« pozvao katolike (u Italiji), da sudjeluju u »apostolskom radu za provadjanje njegove životne lozinke: Omnia instaurare in Christo«. Pijo XI. kao da je sebi uzeo za zadaću, da *sustavno provede ovu apostolsku ideju Pija XI. za cijeli svijet*. Spominjemo samo jedan od novijih govora njegovih, govor hodočasnicima IV. internacionalnog kongresa omladinskog, 19. rujna 1925.:

»Dobro znamo, što ste učinili i što činite. Crkva traži od sviju poslušnost svojim riječima i zapovijedima. Ona to mora da traži od svih svojih sinova. Od vas ona traži još nešto uzvišenije i divnije. Ona traži od vas pripomoć, suradnju u samom Apostolatu, i to u njegovom doslovnom značenju. To nije previše. Naprotiv, to su već u prvim počecima tražili Apostoli od dobrih svjetovnjaka. Sveti Pavao preporučuje i hvali u svojim poslanicama osobe, koje su radile s njime u Apostolatu: *Mecum laboraverunt in Apostolatu*. A tko su bile te osobe? One nijesu bile svećenici, već žene: *Adjuvantes!* Eto, već u apostolska vremena, kako svjetovnjaci surađuju u Apostolatu! Eto suradnje,

koja je već sama po sebi Apostolat i koja je najbitnija i najčvršća srž Katoličke Akcije, kojoj ste se vi posvetili. (Voilà la collaboration qui est elle-meme un Apostolat et qui est la substance la plus réelle et la plus solide de l'Action Catholique.)« (Vrhbosna, 1925. X. 148.).

Isti je ovaj poziv, da budu apostoli i vojnici Kristovi, upravio Pijo XI. i hrvatskoj katoličkoj omladini, na audienciji 18. IX. 1925. (Vrhbosna, 1925. X. 145.).

2. I u *hrvatskim krajevima* djeluje već preko dvadeset godina lijepi broj odličnih katoličkih svjetovnjaka i svećenika na polju *katoličkog pokreta*. Taj je pokret proizašao iz djačkih redova. Započeo i vodio ga je krčki biskup dr. Mahnić. Mnogo je lijepa taj pokret zamislio i započeo, pokazao mnogo razumijevanja za savremene potrebe katoličkog života i katoličke obnove hrvatskoga naroda. Šačica je idealnih katoličkih studenata u Beču i Zagrebu nažalost naišla na dosta znatno nerazumijevanje, čim se pojavila. Nijesu je razumjeli oni, koji su bili prvi pozvani, da je vode, savjetuju i prigrlje. Tako se desilo, da se katolički pokret razvijao zapravo daleko od biskupa i vjeroučitelja i župnika. Pa i danas, kad su svi naši biskupi češće preporučili nastojanja katoličkog pokreta, ne nailaze ta nastojanja ni izdaleka na ono razumijevanje i potporu, kako to vidimo u drugim zemljama. A stoga ni uspjesi nijesu srazmjerni s onom velikom sumom rada, požrtvovnosti i idealizma, koji se očituje u redovima katoličkog pokreta.

Svemu tome imade više razloga. Ponajprije se s izvjesne strane jako ističe, da se taj pokret razvijao i da se i dalje razvija mimo biskupa i svećenika, naročito župnika i vjeroučitelja. Oni, koji to prigovaraju, zaboravljaju, da je sve to doduše istina — danas samo još djelomično — ali da je tu činjenicu uvjetovalo nerazumijevanje ciljeva i nastojanja katoličkog pokreta u prošlosti i sadašnjosti sa strane velikog dijela svećenstva. Imade i dandanas još slučajeva, gdje župnik prosvjeduje ne samo protiv uvođenja Orla u župu, nego onemogućuje i osnivanje i rad Marijine kongregacije, a s motivacijom, da ga to priječi u pastoraciji njegove župe... U sličnim se slučajevima nažalost i ne može drukčije postupati, nego mimo župnika, odnosno vjeroučitelja, tako misle ti mladi ljudi. Razumije se,

da to nijesu zdrave i normalne prilike, pa dok se onda ovi svećenici tuže na mlade, neiskusne i temperamentne radnike katoličkog pokreta, dotle se i ovi tuže na nerazumijevanje i otuđenje svećenstva i uopće na slabe pastoralne prilike kod nas. I tako nastaje neka averzija protiv katoličkog pokreta s jedne strane, a s druge opet strane protiv svećenstva. Imade svećenika, koji misle, da su potpuno izvršili svoju dužnost, pjevaju li svoju nedjeljnu misu, drže li svoju nedjeljnu propovijed, idu li k bolesniku kad budu pozvani i ispovijede li nešto svijeta u korizmi. A s druge opet strane razvija se mišljenje, da su organizacije, predavanja, sastanci i slične stvari važnije od propovijedanja, ispovijedanja, pohadjanja bolesnika, katehizacije i t. d.

I jedno je i drugo mišljenje jednostrano i zato krivo. Svećenik treba da u prvom redu propovijeda riječ Božju i da dijeli sv. sakramente, ali onda ne smije zaboraviti ni onih pastoralnih sredstava za duhovnu obnovu svojih vjernika, koja mu Crkva naročito preporuča, a to je udruživanje vjernika u pobožna i uopće u katolička udruženja. Treba dakle obnoviti smisao za savremenu pastoračiju kod cjelokupnog svećenstva. Tu mogu mnogo pomoći dekanske konferencije s Ordinarijem, kako se one obdržavaju n. pr. u Sarajevu, zatim sinode, korone, tečajevi, Marijina kongregacija svećenika i t. d. S druge pak strane treba da pobornici katoličkog pokreta podrede svoja nastojanja potrebama t. zv. redovite pastve, propovijedanju, ispovijedanju, pohadjanju bolesnika i t. d. Krivo bi bilo, trgati svećenika od ovih svetih čina, za koje je redjen, pa od njega načiniti onda organizatora, predavača, putnika... namjesto da bude svećenik... Najbolja je organizacija župa i biskupija, predpostavljajući doduše, da je svećenik pastir, a ne najamnik.

Neki doduše misle, da crkvena organizacija ne bi imponirala danas u dostatnoj mjeri. No katolički se pokret, kakova mu se god dala značajka i definicija, ipak ne može ni zamisliti neovisan od crkvene vlasti i njezinih organa, od biskupa i svećenika, sasvim rastavljen od biskupije i župe. Nedavno je sveuč. prof. u Bonnu dr. Schörs objelodanio članak: »Hollandia docet«, gdje isporedjuje Holandiju s Njemačkom i dolazi do zaključka, da se u Holandiji katolička obnova

razvijala u najužoj vezi s crkvom i s episkopatom i sa svećenstvom, da se prema crkvenom autoritetu razvijala centripetalno, dok se u Njemačkoj razvijala centrifugalno, i da je ta centrifugalnost katoličkoj obnovi njemačkog naroda mnogo naudila. A mi smo do nedavna bili upućeni tako reći jedino na njemački Volksverein i uopće na njemački način i metode. K tomu su naši prvoborci stvorili, kao neke vrste samouci i samotvorci i neke sasvim samostalne tipove, pa smo bili ponosni na ovu originalnost. No nakon prve i osnovne pogreške, koja je bila uvjetovana tadašnjim prilikama, i bez koje valjda danas ne bismo uopće ništa imali, ni katoličkog pokreta ni katoličke akcije, ostaje kroz svih ovih 20 godina i danas još glavno i osnovno pitanje katoličke obnove u Hrvatskoj: problem odnosa prema crkvenoj vlasti, i, s time u vezi, problem svećenikova položaja u katoličkim organizacijama i u radu za katoličku obnovu uopće. Ovaj osnovni problem treba jasno uočiti. Treba jasno postaviti pitanje i raspraviti ga, a ne izbjegavati stvarnu stranu toga pitanja.

Daljnji su razlozi relativnom neuspjehu katoličkog pokreta u nas neka raspršenost sila, univerzalnost pojedinaca, bez solidnog i stručnog znanja i vodstva; neka konzervativna retrospektivnost s obzirom na organizacijske oblike, usprkos sasvim promijenjenih prilika, pa konačno kojiput i zapuštanje ličnog, privatnog katolicizma, radi s pravom naglašavanog javnog kršćanstva. Naročito pak nedostatak bogoslovske, crkvenopravnog i filozofskog dubljeg studija.

No, ako i jest dobro i potrebno izreći neku kritiku dosadanjeg razvitka i sadašnjega stanja katoličkog pokreta u nas, ako i jest potrebna autokritika i ispit savjesti njegovih glavnih predstavnika i protivnika, to ipak ovdje toga ne namjeravamo činiti. Naročito pak ne kanimo pokretati pitanje lične krivnje radi ovih relativnih neuspjeha. O tome sudj samo Gospod, koji vidi, po mom dubokom uvjerenju, kod svih radnika i sljedbenika katoličkog pokreta najbolju volju, a gdje je dobra volja, tamo nema krivnje, tamo može biti najviše stvarna, a u ostalom dobro mišljena pogreška. Nitko nije nepogrešiv. A kod onih, koji se nijesu odazvalj pozivu biskupa Mahnića, koji su ostali po strani, ili se čak i oduprli nastojanjima katoličkog pokreta

— bilo je i takvih svećenika — vidi Gospod sve prilike, u kojima su uzrasli i živjeli. Možda i njih ispričaže riječima: Oprosti im, Oče, jer ne znadu, što čine! Sve razumjeti, znači i sve oprostiti.

I danas je, mislim, došlo doba, kad bismo mogli i morali sve razumjeti i onda i sve oprostiti, pa s udruženim silama svi zajedno poraditi oko učvršćenja nasipa, koji se ruši, a koji je nekad nosio časni naziv: Antemurale Christianitatis. I samo onomu, kome do te katoličke obnove nije stalo, smijemo dobaciti anatema.

Prvi je hrvatski katolički kongres u Zagrebu 1900. bio teoretski ortodoksan, ali se u glavnom oslanjao na stariju generaciju svjetovnjaka i svećenika, koja u tadašnjim prilikama i nije bila sposobna da započne praktičan rad oko obnove hrvatskog naroda u katoličkom smjeru. No zar da zato zamjermamo onima, koji su se veselili tom sastanku i nadali se, da će to sjeme donijeti dobar plod? Ta to je bila prva zraka zimskoga sunca, koja je ogrijala katoličku dušu našega naroda. Kardinalna je pogreška prvog katoličkog kongresa u Zagrebu bila, da se samo teoretizovalo, a da se nije ništa stvorilo. A i nije se moglo stvoriti, jer je i ona teorija bila kod mnogoga učesnika i opet samo teorija, a ne dio njegova ličnoga praktičnog života. Ova je dioba, na kojoj tako strašno patimo još i danas, čedo liberalizma. I nitko, nitko danas ne misli da obnovi vrijeme prvog kat. kongresa. Jer Katoličku obnovu hrvatskoga naroda mogu da izgrađuju samo katolici bez ikakova »ali« ... Na druge se ne računa i ne smije da računa. Nema dakle nikakve analogije između ljudi prvog kat. kongresa i između onih ljudi, koji drže, da je došlo vrijeme, da dosadašnji katolički pokret u Hrvatskoj poprimi neke nove ideje i oblike. Ne znači to rušiti ono što postoji, niti bacati anatema na prošlost katoličkog pokreta. Pogotovu to ne znači vrijedjati Mahnića i one druge pokojnike, koji su uzidali svoje kosti u zgradu hrvatskoga katoličkoga pokreta. To znači samo gledati naprijed, a ne samo natrag ili samo u sadanji moment. To znači, razvijati se s vremenom i ići naprijed, kao što i život ide neumilno naprijed. To znači ne vezati se na jedan organizacijski oblik, koji se možda već preživio, kao

na kakvu dogmu. To ne znači ni to, da bi valjalo stvarati novi katolički pokret. To ne znači rušiti započeto. To znači samo, da hrvatski katolički pokret treba da stupi u novu fazu svoga života.

Prva je faza obilježena s imenima Domagoj, Hrvatska, Hrvatska Straža, djačke organizacije. Druga je faza ratna. Treća izaratna. A četvrta je evo sada. Dosad je trebalo probijati, krčiti, osvajati. To je činila Hrvatska Straža. No nje više danas nema. I danas bi, u onom obliku, kakva je onda bila, H. S. bila sasna nemoguća. Promijenile su se prilike i nastale su nove potrebe, kojima tadanja H. S. ne bi mogla udovoljiti. I zato je nestala (a da nije dobila još sve dosad dostojne nasljednice i zamjenice).

Tako evo stoji i sa čitavim pokretom. Ne smijemo se vezati samo na jedan oblik, na koji smo navikli i s kojim je vezana sva naša mladost. Mi smo danas zreli ljudi, a današnja mladež nije više ono, što smo mi bili pred 20 godina. Katolički je pokret potekao iz djačkog Mahničevog pokreta. I zato je razumljivo, da reminiscencije nedaleke prošlosti djeluju i na razvitak djačkog pokreta, koji se uza sve jako naglašavanje neke djačke autonomije u zbilji ne razvija kao pokret mladosti, nego kao nekad, obuhvaća previše grana svoje djelatnosti, gdje bi trebali da nastupaju tek odrasli katolici. U drugu ruku opet cijeli se katolički pokret nekako osjeća vezanim na tradicije djačkog pokreta i kojiput se dobiva dojam, kao da izvan tih tradicija nema života i katoličkog pokreta. To je jedan od razloga, što se redovi katoličkog pokreta što dalje, to više sužuju, namjesto da se proširuju.

3. U redovima su hrvatskih katolika i katoličkih radnika izbile sasvim jasno neke *opreke*. To se zapaža već dulje vremena, no nije imalo sve do nedavna nikakva organizacijskog učinka. O Uskrsu 1925. istaknuo je nadbiskup dr. Šarić sasvim općenito da postoje neki nesporazumci i ujedno je naznačio put, kojim bi se mogli ti nesporazumci odstraniti. I Almanak Luči, kao reprezentativno izdanje dosadanjih nastojanja kat. pokreta, naročito katoličkog djaštva 1905.—1925. vrlo jako naglasuje »one katolike, koji se ne slažu s našim nazorima« (str. 210.—230.).

U katoličkim su krugovima, a gledom na katolički pokret izbile načelne, organizacijske i lične razlike. Lične su često **samo odjek načelnih i organizacijskih diferencija, pa stoga o ličnim pitanjima ne ćemo nikako govoriti.**

4. Prvo je i osnovno pitanje, u kojemu se mišljenja razilaze, odnošaj katoličke akcije, ili, zasad, ako hoćemo, katoličkog pokreta, — što, kako ćemo odmah vidjeti, nije jedna te ista stvar — prava crkvenoj vlasti, prama biskupu i sv. Stolici, te dosljedno, uloga i zadaća i položaj svećenika u katoličkim organizacijama.

Neprijeporna je ovisnost katoličke akcije, odnosno prosvjetne grane katoličkog pokreta, od crkvene vlasti, od Sv. Stolice i od mjesnog biskupa. Isto je tako neprijeporno, da je opseg i granica biskupove vlasti u K. A. označen pitanjima vjere i morala i pitanjima, koja su u vezi s vjerom i ćudoredjem i crkvenom disciplinom, probitkom ili štetom Crkve, ili spasom duša. Neprijeporno je i to, da pitanja isključivo tehničke, organizacijske i upravne prirode prelaze biskupovu kompetenciju. Mnijenja se razilaze tek onda, kada se postavi pitanje, **kako će biskup u svojoj biskupiji vršiti svoje pravo nadzora i vodstva K. A. i — u vezi s time, — kakva je uopće zadaća, položaj i uloga svećenika u K. A.** U članku »Životna vrijednost autoriteta«, ističe se, da »ne bi bilo zdravo javno propagirati ili se pak u novinama zauzimati samo za jedan stanoviti način odnosa ili ovisnosti organizacije prama crkvenoj vlasti.« (Nova Revija 1924. III. 220). Kakogod ovaj članak potiče od veoma ugledne i autoritativne ličnosti, to ipak sam njegov pisac ne nastupa autoritativno, nego naročito ističe, da je htio »u obliku referata dati mnogo gradiva i pobude aktuelnoj debati«, te se njegovi izvodi u N. R. imadu promatrati samo u vezi i svijetlu njegova prekrasnog članka u Almanaku Luči 1925.: Značenje svećenika u katoličkom pokretu s posebnom primjenom na Hrvate (220—226), gdje on sam izričito i jasno veli, da je u kat. prosvjetnim udruženjima svećenik duhovni vodja i zastupnik crkvenog autoriteta (221). Za ovakvu organizacijsku vezu između biskupa i crkvene vlasti u obliku crkvenog asistenta ili duhovnika svakog pojedinog udruženja i njihovih biskupijskih i centralnih saveza zauzeo se u javnosti Život (1923.

4. II. 94.), Za vjeru i Dom 1925. I. II. II., Katoličkim Djevojkama 1923. 141. 200., Katolički List 1925. 24, str. 288—290. Autoritativno je istupio u tom smjeru zagrebački nadbiskup dr. Bauer u svojoj poslanici Orlovima, koji su prvi kod nas ozbiljno i sustavno nastojali da uvedu duhovnika, 5. V. 1924., te sarajevski nadbiskup dr. Šarić u dekanskoj konferenciji 1925. naglašujući, da »prema spisima Sv. Stolice svećenici imaju da vrše u katoličkim društvima ulogu službenog duhovnika«, pa da »i kod nas treba da bude tako« (Kat. Akcija, Sarajevo 1925. 19).

Dobro je rečeno, da u stvarima vjere i ćudoredja imade odlučnu riječ duhovnik — zapravo tačnije biskup i duhovnik, kao njegov eksponent ili zamjenik, jer biskup ne može lično voditi brigu o svim pojedinostima. Samo treba u to uključiti i sva ona pitanja, koja stoje u vezi s vjerom, ćudoredjem i s crkvenom disciplinom, prema crkvenim zakonima. I time je već zapravo i određjen položaj i zadaća i biskupa i svećenika u katoličkom građanskom društvu, kao i u katoličkim udruženjima. Taj je položaj i zadaću jasno označio sam Papa Pijo XI. u svojoj poslanici na sve biskupe cijeloga katoličkoga svijeta »Ubi arcano«, od 23. XII. 1922., gdje papa kaže, da je »Katolička Akcija potrebna i bitno vezana s dužnostima pastira i sa životom kršćanskim« (Kat. L. 1923. br. 4. 40). Iz tih papinih riječi jasno proizlazi, da je sudjelovanje u katoličkoj akciji bitni dio pastirske službe biskupa i svećenika. To je uostalom Pijo XI. i izrijeком istaknuo u konzistorijalnoj alokuciji 23. V. 1923.: »I eto, zašto smo u Enciklicij Ubi arcano Dei jasno naglasili, da bez dvojbe Katolička Akcija spada u dušobrižničku službu i u kršćanski život...« Na ovu se papinu riječ pozivlju i svi naši biskupi, kad svome cjelokupnom svećenstvu s biskupske konferencije prigodom euharistijskoga kongresa u Zagrebu u svojoj Epistola Pastoralis Collectiva poručuju: »Actioni, ut aiunt, catholicae, quam Summus Pontifex Pius XI partem pastoralis ministerij in Encyclica diei 22. Decembris 1922. appellat, operam sedulam, sub proprii Ordinarii directione, incumbant.« (Vrhbosna 1923. br. 17. 18., 132). Prema tomu je svećenik u Katoličkoj Akciji dušobrižnik, i njegov je posao svećenički, dušobrižnički, a ne

organizatorni, administrativni, tehnički. To je sve posao svjetovnjaka u katoličkoj akciji, a ne svećenika. Ne samo dakle, da je u stvarima, koje se ne odnose na vjeru i ćudoredje, vredniji onaj, koji je sposobniji, nego se svećenik redovno i nema da posveti socijanom radu u užem smislu, ni u katoličkim udruženjima, kako to želi Socijalna Misel 1925. II. 37, nego vjerskom, ćudorednom, dušobrižničkom radu. Ako tako djeluju svećenici u katoličkim udruženjima, onda na najplemenitiji i najdragocjeniji način rade za opće, socijalno i političko dobro. »Ako mi svećenici ne ispunjamo ove zadaće, to je ne će nitko drugi izvršiti. Svi će drugi bolje, nego li bismo to mi mogli, izvršiti druge stvari...« (Pijo XI. 18. IX. 1924., Život 1925. I. 47.).

Tko dakle prihvaća encikliku Ubi arcano Dei — a tu nema eklekticizma, jer tu papa govori s v i m katolicima — tko prihvaća encikliku Pija X. II fermo proposito, premda je formalno upravljena na talijanske biskupe, taj mora da ne samo čitavu Kat. Akciju postavi u najužu vezu i ovisnost od biskupa i sv. Stolice, nego treba da i svećenstvu u Kat. Akciji dade ono mjesto, koje mu daje Papa u obim enciklikama, mjesto, položaj i zadaću dušobrižnika. A Almanak Luči (230) naglasuje, da katolički pokret u Hrvatskoj crpe svoju snagu iz ovih dviju enciklika. Treba dakle, da hrvatski katolički pokret ovaj aktuelni problem riješi u smislu određaba Pija X. i Pija XI.

5. Druga je načelna razlika izbila u shvatanju odnosa katoličkog pokreta ili akcije *prama katoličkoj stranci*. Otvo- renije se počelo o tom pitanju govoriti nakon izjave biskupa Akšamovića, da je u njegovoj biskupiji *Katolička Akcija depolitizovana*. (K. L. 1924. br. 45. 568). Na tu je izjavu reagovao jedan odlični i vrlo istaknuti političar u K. L. 1924. br. 46. 568. i malo kasnije Socijalna Misel u članku »Katolički pokret među Hrvatima« 1925. II. 36. U tom članku opažamo iznenadni skok od depolitizacije kat. Akcije na depolitizaciju kat. pokreta. Osim nebrojenih novinskih članaka, kojih ne možemo da nabrajamo, jasno se opredijelio i reprezentativni Almanah Luči 1925. za politizaciju hrv. katoličkog pokreta (228). Informativni članak »Katolička Akcija i politika« stoji nasuprot izrazito i jasno na stanovištu, da je kod nas potrebna

katolička politička stranka, ali da Katolička Akcija u smislu direktiva Pija XI. imade i kod nas da bude depolitizovana (Kat. List 1925. br. 25. 302). Isto se tako i Vrhbosna u svome simpatičnom prikazu Almanaha Luči izjasnila za depolitizaciju Katoličke Akcije u smislu brojnih izjava sv. Stolice, za koje Vrhbosna misli, da se ne može reći, da vrijede samo za Italiju (1925. br. 10. 159). Na ove je stvarne primjedbe istaknuto, da »nikome u Hrvatskoj nije poznato, da bi sv. Stolica ikada tražila depolitizaciju hrvatskoga katoličkog pokreta... Ako nam pisac Vrhbosne dokaže, da sv. Stolica osudjuje strukturu tih pokreta (u Sloveniji, Belgiji, Austriji, Njemačkoj) onda ćemo mu priznati, da se s pravom poziva na papinske direktive, kada traži, da i hrv. kat. pokret mora mijenjati svoju orijentaciju i neke svoje smjernice. Ali dok nam to ne dokaže, mi imamo pravo, da idemo svojim dosadašnjim putem.« (Luč 1925. br. 4. str. 4—5).

Vrhbosna imade bezuslovno pravo, kad ističe, da je potrebno, da se ovo pitanje osvjetli i da diskusija o depolitizaciji boluje na nekoj ekvivokaciji, koju treba ukloniti. Ta ekvivokacija stoji u različitom shvaćanju i tumačenju riječi: »Katolički pokret«, »Katolička Akcija«, »depolitizacija«.

Depolitizacija bi mogla značiti težnju, da se iz našega narodnoga i kulturnoga života odstrani katolička politička stranka. Tko bi to tražio, doista ne bi radio u interesu katoličkog razvitka hrvatskoga naroda. U tom su pitanju još uvijek savremeni članci Hrvatske Straže: »Katolička narodna (populare) organizacija i katolička narodna stranka« (1904. 208) i »Katolička politička stranka i rimska vrela« (1905. 330). U tomu dakle medju katolicima nema debate i ne može da bude, naročito u današnjim prilikama.

Depolitizacija dakle katoličkog pokreta ili katoličke akcije može imati samo taj smisao, da politizacija znači podređenje, ili vezanje, formalno ili faktično, pokreta ili akcije s političkom strankom tako, da je konačno politizovani pokret ili akcija u zadnjoj konzekvenciji isto, kao i jedno nastojanje s političkim ciljevima, jedno političko gibanje. A depolitizacija može značiti samo neovisnost pokreta ili akcije, kao cjelina, od politič-

kih stranaka, bile one i katoličke, i to i formalnu i faktičnu ne-
ovisnost.

U svom odgovoru Vrhbosni razlikuje doista pisac politizaciju kat. pokreta u Hrvatskoj od politizacije Kat. Akcije i veli: »Koliko je nama poznato, u nas nije nitko otklonio depolitizaciju Katoličke Akcije, jer katolički pokret nije u svemu isto, što i katolička Akcija.« On naglasuje, da katolički pokret u Hrvatskoj treba da bude i ostane politiziran. No jer nekoliko redaka prije toga ističe, da su neke grane hrv. kat. pokreta već od početka depolitizirane, tako da se prosvjetne i socijalno ekonomske organizacije ne bave aktivnom politikom, pa da se od njih ne može tražiti nikakva depolitizacija, slijedi, da se pod depolitizacijom kat. pokreta razumijeva odstranjenje katoličke političke stranke iz javnoga života i iz katoličkog pokreta. A to ni Vrhbosni, ni piscu ovih redaka nije ni na kraj pameti. Ta gdje Vrhbosna »traži, da se politički rad hrvatskih katolika ne ubraja u grane hrvatskoga katoličkoga pokreta«? Tu je posrijedi jedan logički skok, koji se može razumjeti kod onoga, koji ne razlikuje katoličkog pokreta od Katoličke Akcije, ali je logički neshvatljiv kod onoga, koji naročito ističe, da hrv. kat. pokret nije u svemu isto, što i Katolička Akcija.

Time dolazimo do najvažnije tačke, do razlike između hrv. kat. pokreta i Katoličke Akcije. U početku se ta dva pojma nijesu razlikovala, pa su se riječi upotrebljavale naizmjenice. Osobito iza enciklike Pija XI. Ubi arcano Dei nastaje druga faza, gdje se oba ova pojma oštro luče, pa se i riječi ne siniju više zamjenjivati. U nas je prvi upozorio na ovu razliku nadbiskup Šarić u svojoj dekanskoj konferenciji 1925. i u knjižici Katolička Akcija (26):

»Hrvatski Katolički Pokret ne smijemo poistovjetovati sa našim vjerskim društvima ni sa Katoličkom Akcijom, a ni sa katoličkom stranačkom politikom. Katolički je Pokret jedno čitavo stablo, a njegovi su ogranci vjerska društva, Katolička Akcija i katolička politika. I ako ovu važnu distinkciju uvažimo ozbiljno i savjesno u teoriji i u praksi, onda će i odmah nestati svih nesuglasica, što danas, nažalost, već izbijaju u našoj javnosti. Nestat će nesuglasica i nezadovoljstva zbog »nastalih izvjesnih tendenca« u katoličkom pokretu, zbog

našega »izvanstranaštva« i naše »depolitizacije«. Nestat će suviše ljutnje na »neke teoretičare« i na »neke sakristijske katolike«, koji da prosuđuju naš život »samo po gotovim tuđim shemama«. Autoritativne riječi i disciplinarne izjave Svetoga Oca nijesu ipak nikakve tuđe sheme. One su, sigurno, najbolja smjernica Katoličkog Pokreta. I puno će još toga ponestati u našoj ideologiji, kulturnoj, nacionalnoj i socijalnoj, kad se disciplinovani stavimo u pravi red i sustav katolički. A pravi je red i sustav po svemu katoličkom svijetu, pa i u nas, ovaj:

Katolički Pokret sastoji 1. od crkvenih (vjerskih) udruženja, 2. od Katoličke Akcije i 3. od katoličke političke stranke.

Ovo se troje ne smije poistovjetovati i pomiješati. »Malo više vježbanja u distingviranju«, rekao bi naš Sveti Otac Pijo XI. I treba vjerska udruženja uzeti kao temelj Katoličkoj Akciji. I treba Katoličku Akciju uzeti kao temelj katoličkoj politici. Bez katoličkog društva ne može biti prave, uspješne i trajne katoličke politike. A katoličko se društvo, kako smo vidjeli prije, stvara u Katoličkoj Akciji. Katolička Akcija stvara elitu, apostole i prave vođe katoličke sa pravim i ravnim pogledom u budućnost. Stvara ljude željezne energije, koji rado ne ulaze u kompromise.« (Vrhbosna 1925. br. 4. i 5. str. 56).

I biskup dr. Srebrnić ovako shvaća katolički pokret i kat. akciju, kako jasno on sam veli u A. Luči 1925. 221. I konačno i sam Sv. Otac Pijo XI. razlikuje kat. pokret i Kat. Akciju. Govoreći o kat. sveučilištu veli Papa, da je ono »središte« iz kojeg bi morali izaći vođe cijele katoličke akcije, i to ne samo akcije, već cijelog opsežnog pokreta (movimento), koji će pod vodstvom Crkve obnoviti talijanski život, povratiti ga kršćanstvu«. (Boll. uff. dell' Azione Catt. Ital. II. 1. 18.).

6. Iz ovih je riječi svakome jasno, da se katolička politička stranka ne trga iz katoličkog pokreta, nego se nasuprot stavlja zahtjev, da imade biti jednakopravni član hrvatskog katoličkog pokreta. U čemu je dakle ta osnovna razlika, koju svi osjećamo i na kojoj trpimo? U tomu, što ne shvaćaju svi katolički pokret ovako, kako ga shvaća nadbiskup Šarić, biskup Srebrnić i »Kat. List« u člancima od ljeta o. g. o Kat. Akciji, koji su bjelodano dokazali, da Katolička Akcija mora biti po

direktivama sv. Oca depolitizirana. Tako dolazimo do *treće koncepcije* hrvatskog katoličkog pokreta, do koncepcije, koju zastupa (»Luč«, pa »Socijalna Misel« i neki drugi časopisi). Prema koncepciji nadbiskupa Šarića, koju i mi usvajamo, katolička akcija nije doduše isto, što i katolički pokret, ali nije s njime ni u sukobu, što više, katolička je akcija bitni i sastavni dio katoličkog pokreta, kao i vjerske organizacije, katolička politička stranka i socijalno-ekonomske ustanove. A ova treća koncepcija zamišlja sebi katolički pokret ne samo različit, bitno različit od Katoličke Akcije, nego je za nju katolički pokret u otvorenom i nepomirljivom sukobu s Katoličkom Akcijom i ona s katoličkim pokretom. Zovu katoličkim pokretom svoj pokret i drže, da katolička akcija hoće da poruši ono, što kod nas postoji (Almanah »Luči« 210, 230; »Luč« 1925. br. 4., str. 5.). Isključuju iz katoličkog pokreta u Hrvatskoj Katoličku Akciju i bacaju anatemu svima onima, koji zastupaju misao, da trebamo i u Hrvatskoj Katoličku Akciju. Oni doduše vele: »prосто bilo tim ljudima, da traže nove puteve i nove metode, ali kod toga neka rade u svoje ime i sa svojim ljudima i organizacijama«. Bez obzira na pitanje, čije su to katoličke organizacije u Hrvatskoj, upozorujemo, da se ta sloboda osnivanja Katoličke Akcije (ne novog katoličkog pokreta!) samo riječima dopušta, a u zbilji se sve poduzimlje, da se Katolička Akcija u Hrvatskoj u zametku uguši.

Ova *treća koncepcija* katoličkog pokreta, koja je u sukobu s Katoličkom Akcijom, je s u d b o n o s n a p o g r e š k a, koju mora svaki katolik otkloniti. Evo zašto. Papa Pijo XI. u svojoj enciklici Ubi arcano Dei, upravljenoj na čitav katolički episkopat i kler cijeloga svijeta, veli doslovce:

»Oyamo treba uvrstiti uopće i skup svih onih uredaba, osnovâ i djelâ, koja se označuju imenom nama predrage katoličke akcije.

Sve ove i druge slične stvari, koje bi bilo predugačko nabrajati, ne samo da treba čvrsto držati, nego i prema odnošajima ljudi i prilika sa još većim marom promicati i novim sredstvima jačati. Ako bi se to kome činilo teškim, te za Pastire i stado vjernika prenapornim, neka uzme na um, kako je to potrebno i kako bitno vezano sa dužnostima pastira i životom kršćanskim. S istog razloga postaje jasno — šta više

tako jasno, da je suvišno još objašnjivati — kako je to sve povezano i spojeno sa obnovom kraljevstva Kristovog, za kojim težimo, i sa sklapanjem kršćanskog mira, koji je svojstven jedino ovom kraljevstvu: Mir Kristov u kraljevstvu Kristovom.

Nadalje podsjetite Kristove vjernike na to, da su oni istom onda, kad pod vodstvom vašim i vašega klera javno i privatno rade na tom, da se proširi poznavanje Krista i ljubav prema Njemu, da su istom tada dostojni naziva: rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, pleme sveto, puk izabrani (I. Petr. II, 9.). Tada istom, ako, tijesno s nama i sa Kristom spojeni, rade i naprežu se oko obnavljanja Kristovog kraljevstva, bivaju zaslužni za opći mir među ljudima«. («K. L.» 1923., 4, 40.).

A u konzistorijalnoj alokuciji 23. V. 1924. veli Pijo XI.: »Silno Nas pako veseli i ono revnosno nastojanje i svijest dužnosti, kojom su, pod vodstvom biskupâ, svećenici zajedno sa svjetovnjacima, poslušavši Naše opomene i poticaje, razvili djelovanje u onim ustanovama i pothvatima, koje sve skupa obuhvata naziv katoličke akcije. Ova akcija po svojoj naravi ide za tim, da, pod vlašću duhovnih pastira, prožme srca iskrenim duhom Isusa Krista, i to u skladu sa zadaćom i okolnostima vremena bilo pojedinih ljudi, bilo ljudskoga društva, već prema raznolikosti, državâ i građanskih razreda. I stoga će svako moći uvidjeti, kako je važno da katolička akcija ojača, ne samo na uhar vjerskoga života i blagostanja Crkve, nego i na korist čovječanske uljudbe i samoga ljudskoga zajedništva. Stoga smo u spomenutoj Enciklici otvoreno i namjerice rekli, da ta ista katolička akcija bez dvojbe spada s jedne strane na pastirsku službu, a s druge na kršćanski život, tako te sve što god se poduzme da se ona unaprijedi ili oslabi, očevidno služi za obranu ili povredu pravâ Crkve i dušâ«. («Vrhbosna», 1923., XI. 81.).

Na ove se Papine odredbe pozivaju i svi katolički biskupi SHS u svojoj Epistola pastoralis collectiva od 23. augusta 1923, kad vele: »Actioni, ut aiunt, catholicae, quam Summus Pontifex Pius XI partem pastoralis ministerii in Encyclica diei 22. Decembris 1922. appellat, operam sedulam sacerdotum, sub proprii Ordinarii directione, incumbant«.

Iz ovih odredaba sv. Stolice i svih katoličkih biskupa SHS jasno proizlazi, da je Katolička Akcija po čitavome svijetu, pa i kod nas u Hrvatskoj potrebna i bitno vezana sa životom svjetovnjaka i s dušobrižničkim dužnostima episkopata i klera, i to u tolikoj mjeri, da sve ono, što se poduzme, da se ta Katolička Akcija, kako je shvaća Papa, proširi ili skući, samo po sebi čini garanciju ili ozlijeđu prava Crkve i duša. To su riječi Pape Pija XI., kojima u konzistorijalnoj alokuciji 23. svibnja 1923. ponavlja i tumači svoje riječi o Katoličkoj Akciji, upravljene na cijelu Crkvu.

Ako dakle, prema gornjoj pretpostavci, katolički pokret u Hrvatskoj, prema trećoj koncepciji, dolazi u sukob s Katoličkom Akcijom, kako je Papa zamišlja i određuje po cijelom svijetu, dakle i u Hrvatskoj, ako se postavlja dilema: ili katolički pokret, ili Katolička Akcija, tada ne treba uopće više raspravljati i čekati na neku posebnu osudu iz Rima. Tada bi se moglo dogoditi, da se pristaše ovoga pokreta, ovako zamišljenoga, u sukobu s Papinom koncepcijom katoličke Akcije, gledajući uvijek samo unatrag, kad ih život osvijesti, nađu izvan katolicizma, poput Sillona, a da ni sami ne znaju, kako se to zbilo.

To nije prijetnja. To nije ni izraz neprijateljstva protiv hrvatskog katoličkog pokreta, za koji smo uvjereni, da ne će htjeti da dođe u sukob s Papinim odredbama. To nije ni izraz nepovjerenja onim ličnostima, koje zastupaju ovu treću koncepciju katoličkog pokreta i koje se toliko bore protiv Katoličke Akcije. To je samo konstatacija činjenica i stručno i prijateljsko upozorenje, da se nalazimo na raskršću i da će najbliža budućnost odlučiti sudbinom i katoličkog pokreta i Katoličke Akcije i katoličkog preporoda u nas za mnoge godine. A jer vjerujemo u dobru volju svih ovih ljudi, ako se s njima i razilazimo još zasad u mišljenju i shvaćanju katoličkog pokreta, zato smo uvjereni, da će i oni svom dušom i svom požrtvovnošću, koju su uvijek pokazali, prionuti uz Katoličku Akciju, kako je Papa zamišlja i određuje, pa prema tomu i uz koncepciju katoličkog pokreta, kako ju je iznio nadbiskup Šarić.

Ne postavljajmo dakle dileme: ili katolički pokret, ili Katolička Akcija, nego stavimo zahtjev na sve hrvatske katolike: i katolički pokret i Katolička Akcija, koja je uz vjerske organizacije, uz katoličku političku stranku i socijalno eko-

nomske organizacije sastavni dio katoličkog pokreta u Hrvatskoj.

Postavimo li se na ovo stanovište, nestat će nesporazumaka, koji izbijaju, a bit će suvišno pokretati i žalosno pitanje o sterilnosti, o uspjesima i neuspjesima dosadanjeg katoličkog pokreta u Hrvatskoj.

Želimo, da doista reprezentanti katoličkog pokreta u nas s a mi provedu ove reforme u smjeru Katoličke Akcije. Tako će izbjeći i onomu prigovoru, kojega se toliko boje, da se naime krivnja za relativni neuspjeh dosadanjeg katoličkog pokreta u Hrvatskoj baca na njegove vođe, a da dobivaju pravo oni, koji su se tom pokretu protivili, ili stajali po strani, ili i bili odstranjeni. Najglavnija i najopravdanija reforma u ustrojstvu prosvjetnih organizacija katoličkog pokreta u Hrvatskoj sastoji se u tomu da se ta grana hrv. kat. pokreta razvije u Katoličku Akciju prema Papinoj odredbi i direktivi. Uostalom, ako se ne varamo, to već sigurnim tempom provodi najmlađa generacija, koja se ne može dosta načuditi, da se njezinoj rimskoj orijentaciji stavljaju preprijetke i anateme upravo s one strane, koja bi to najmanje smjela da čini. A ako se ikogod ne može snaći u novim prilikama, tada neka vodi one grane katoličkog pokreta, kamo ga želja i osposobljenje više vuče, naime političku i gospodarsku granu, pa će upravo ovom podjelom posla i rada i ove, tako potrebne, grane katoličkog pokreta mnogo dobiti.

7. Suvišno je tražiti dokaz, da »sv. Stolica osuđuje strukturu katoličkih pokreta u Sloveniji, Belgiji, Austriji i Njemačkoj... Mi smo organizovani kao i slovenski, belgijski, njemački i austrijski katolici, pa što je kod njih dobro, to je dobro i kod nas; što kod njih nije osuđeno, to nije osuđeno ni kod nas...« »Sv. Stolica odobrava i blagosilje ne samo talijansku katoličku akciju, nego i katoličke pokrete u Sloveniji, Belgiji, Njemačkoj i Austriji...« (»Luč« 1925., br. 4., str. 5.) Kod svega se toga zaboravlja, da Pijo XI. ne blagosilje samo *talijansku* Katoličku Akciju, nego traži zahtijeva, da se *katolička akcija provede po čitavome svijetu*. Razumije se samo po sebi, da se ova Papina odredba ne može u *jedan mah* potpuno provesti po čitavom svijetu, naročito ne u onim zemljama, koje imaju već jedan prijašnji sistem katoličkih organizacija, koji je postao organskim dijelom katoličkoga života cijeloga naroda i kao

takav donio mnogo uspjeha i plodova. No i u tim se zemljama treba postepeno, u dogovoru s crkvenom vlasti, katolički prosvjetni i omladinski rad da razvija u smjeru katoličke akcije. U koliko bi pak koji pokret jasno nastupio protiv Katoličke Akcije, takav bi pokret bio osuđen. Uostalom, odlučit će za nas naši biskupi i Sv. Stolica nakon tačnih informacija. Nikomu ne pada na pamet, da se sve organizacijske forme talijanske katoličke akcije naprosto kopiraju. Nasuprot, i sam Pio X. i Pio XI. opetovano ističu, da se organizacijski oblici katoličke akcije moraju prilagoditi potrebama i prilikama različitih naroda i krajeva. Glavno je, da se organizacijskim i prosvjetnim putem ide za obnovom i produbljenjem katoličkog života u pojedinca, porodice i cijeloga društva, u najužoj vezi i pod vodstvom katoličkog episkopata, po biskupijama, i svećenstva, koje imade položaj i zadaću duhovnika, a sve daleko od svake stranačke politike. I doista se u svim krajevima Evrope i Amerike razvija katolička Akcija i nosi velike plodove. To se zbiva i u onim zemljama, koje se navode kao uzor našeg katoličkog pokreta. Bjelodani su dokaz tomu: za Belgiju opsežna knjiga (250 str.) generalnog duhovnika udruženja kat. belgijske mladeži, Dr. L. Picarda i predsjednika istog udruženja, Dr. G. Hoyosa, kojega je — da usput spomenemo, Sv. Otac svečano pohvalio na audienciji internacionale kat. omladine u Rimu (Vrhbosna 1925., str. 149.): *L'Association Catholique de la Jeunesse Belge, ses principes, son histoire*, Louvain, 1924., te knjiga istoga Dr. Hoyosa: *La Jeunesse catholique et l'Action politique*, Louvain 1925. — Za Njemačku: Neudeutschland, organizacija katoličkih srednjoškolaca sa centrom u Kölnu, koja broji oko 25.000 članova, te je, kao i kasnija organizacija katoličkih učenica osnovana prema direktivama katoličkih biskupa. I u Austriji se prilike sasvim povoljno razvijaju, a i Slovenija tretira ovo isto pitanje, odnosno ove iste praktične probleme u formi, koja je kod njih prikladna. (V. *Vzajemnost*, 1923. br. 5., 6., 7., 8. i 9.).

Evidentna je potvrda svega toga i govor Pape Pija XI. delegatima omladine 26 naroda — među njima na prvom mjestu Hrvati, Belgijci, pa i Nijemci — o katoličkoj akciji. Cijeli je taj govor otisnut u »Vrhbosni« 1925., br. 10., str. 146. do 149. A u audienciji hrvatskim Orlovima 18. IX. 1925. rekao je Sv. Otac među ostalim i ovo:

»Orlovi i Vi svi ostali! Uvjereni smo, da ste oduševljeni za onu Katoličku Akciju, od koje sve očekujemo za preporod pojedinaca, obitelji, društva i čitavog svijeta. Katolička je Akcija apostolat svjetovnjaka, koji pomažu apostolat svećenstva i episkopata. Sveti je Pavao u jednoj poslanici pozdravio kršćanske svjetovnjake, suradnike svoje u apostolatu: »Pozdravite mi«, kaže on, »suradnike moje u Isusu Kristu«.

Bitno je raditi s apostolima, surađivati u apostolatu. Katolički svjetovnjaci, prožeti revnošću za posvećivanje obitelji, za Crkvu i Vjeru, bitni su članovi Katoličke Akcije. Pa kada se vratite svi, bez razlike, kućama svojim, budite svi sve više zagrižani revnošću, za ovaj apostolat.« (»Vrhbosna«, 1925., br. 10., str. 146.)

Na ovaj se odlomak poziva i H. K. N. S. u svom oglasu za dan Katoličke Akcije 1. XI. 1925. Očito je dakle, da i H. K. N. S. uvida, da se prosvjetna grana hrv. kat. pokreta treba razviti u katoličku akciju.

Kod nas će sve to ići dosta jednostavno i lako, jer kulturni i nacionalni život hrvatskoga naroda nije tako prožet katoličkim pokretom, kao u netom spomenutim zemljama, a u drugu se ruku i sama muška i ženska mladež na čitavoj liniji izjavila za Organizaciju, koja je prva i dosad jedina u punoj mjeri prihvatila smjernice Katoličke Akcije, za Orlovstvo. A s tom mladeži mora danas da računa prosvjetna grana katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Držim da je, naročito poslije govora Pija XI. hrvatskim Orlovima u Rimu, i onda poslije njegovog govora Internacionali omladinskoj Katoličke Akcije, riječima samoga Pape i za Hrvatsku *načelno* riješen ovaj predmet.

8. Što se dakle politizacije tiče, ili je katolički pokret u Hrvatskoj u skladu s Katoličkom Akcijom, ili nije. Ako nije, onda ga ne možemo podupirati, i ne smijemo; bio on politiziran ili depolitiziran. Ako pak jest u skladu, onda je katolička akcija jedna od katoličke političke stranke neovisna grana katoličkog pokreta, koji se sastoji od vjerskih organizacija, katoličke akcije, političke stranke i gospodarskih organizacija.

I nije ispravno katolički pokret sebi zamišljati i u zbilji voditi u sukobu sa papinim smjernicama za katoličku akciju, a

kad se radi o tomu, da vjernici, biskupi i svećenici moralno i materijalno pomognu ovom i ovakvom katoličkom pokretu, zvati ga kat. akcijom, i pozivati se na papine riječi, kojima cjelokupnom kršćanstvu uopće ili nama Hrvatima napose preporuča katoličku akciju.

Osim dosad spomenutih diferencija postoje različita shvaćanja i u mnogim drugim pojedinačnim načelnim pitanjima, kao na pr. u ideologiji ženskoga katoličkog pokreta. Nadalje je još uvijek otvoreno pitanje koedukacije u katoličkim organizacijama za omladinu. Imade takvih načelnih razlika i više, sasvim praktičnih često puta, kao na pr. pitanje modernih plesova, pitanje ženske mode i t. d. To su sve samo pojedinačna pitanja, koja su u vezi sa izgradnjom potpune katoličke kulture, uma i srca, u katoličkim redovima. Tu treba da bude u prvom redu uposlano svećenstvo, u koliko se radi o riješavanju vjerskih i moralnih pitanja.

9. Ova će pitanja biti lako riješavana, kad se riješi prvo, glavno i osnovno pitanje: cjelokupnog shvaćanja i orijentacija katoličkog pokreta u nas. Imademo da biramo između *dva sistema*, koji su međusobno potpuno oprečni. Prema jednom shvaćanju katolički pokret obuhvaća vjerske, prosvjetne, političke i socijalno-ekonomske i karitativne katoličke organizacije, koje su sve međusobno povezane i to tako, da osnovicu, ili okvir, sačinjava izvjesna politička (stranačko-politička), socijalna i umjetničko-literarna orijentacija. Ta se orijentacija političko-socijalna stavlja svakom hrvatskom katoliku u dužnost i ne može pripadati kat. pokretu u Hrvatskoj, tko se nije priključio ovoj orijentaciji. Na ovoj se političko-socijalnoj osnovici, ili unutar njezina okvira, vode prosvjetne organizacije, koje se ipak, kao takve, izravno ne bave aktivnom politikom, no odlučnu riječ u njihovu vodstvu imaju političari. Socijalno-ekonomske organizacije stoje u još užoj vezi sa stranačko-političkom grupacijom i njezinim vođama. U tom se smjeru često nastoji postići izravni i neizravni utjecaj i na čisto vjerske organizacije. U čitavom tom sistemu sudjeluju i rade i svjetovnjaci i svećenici i to kao ravnopravni i jednako-pravni članovi. U stvarima se vjerskim te organizacije i njihovo vodstvo podvrgavaju Crkvi, no u praktičnim moralnim pitanjima odlučuje većina članova. Svećenik tu nema po-

sebnog položaja kao svećenik, nego je često predsjednik, tajnik, organizator, pisar, predavač, blagajnik. Političko-socijalni okvir zasnovali su svjetovnjaci i tako se s vremenom stvorila tradicija i ideologija ovakvog pokreta, u kojem onda svjetovnjaci pozivlju biskupe i kler, da sudjeluju u njemu.

Drugo je shvaćanje posve oprečno ovomu. Mi želimo, da hrv. kat. pokret obuhvaća i prosvjetnu i vjersku i političku i socijalno-ekonomsku granu, ali tako, da se čitav rad i nastojanje kat. pokreta osniva na vjerskim organizacijama, odnosno, na redovnoj duhovnoj pastvi. Naročito prosvjetna grana katoličkoga pokreta, koju s Papom Pijom XI. zovemo imenom Katoličke Akcije, treba da bude sasvim neovisna od politike i svake stranačko-političke grupacije. Katolička Akcija je dio kršćanskoga života i dio dušobrižničke službe, pa tako spada u život svakog katolika i svakog svećenika. To je Pijo XI. opet naglasio 4. XI. 1925. veleći: »Mi smo u enciklici Ubi arcano Dei označili, da Katolička Akcija odsele spada u kršćanski život i u dušobrižničku službu, otvorivši joj tako šire obzorje kršćanskog apostolata«. Ovaj je apostolat, ova suradnja katoličkih svjetovnjaka s biskupima i klerom u nastojanju oko katoličkog preporoda najbitnija i najčvršća srž Katoličke Akcije (Pijo XI. 19. IX. 1925., Vrhbosna 1925. br. 10.148.). U ovoj koncepciji, koju je dao Papa Pijo XI. za cijelu Crkvu, vode katoličku akciju biskupi, kao crkveni poglavari, i svećenici, kao dušobrižnici, i pozivlju svjetovnjake, da kao bitni i sastavni članovi sudjeluju i saradjuju u ovom svetom apostolatu, koji nosi ime Katolička Akcija.

Kod nas se događa obratno. Razlog je tomu ono strašno stanje, koje je vladalo u Hrvatskoj, kad je pred dvadeset godina započeo kat. pokret. Probudila se mladost, no kler je nije razumio, općeno govoreći. Nasljednik biskupa Mahnića, krčki biskup dr. Srebrnić ističe s pravom, da je »conditio sine qua non« za uspješan rad katoličkog pokreta svećenik, i to svećenik visoko naobražen, svetog života, u svakom selu i na svakom mjestu... Je li ta *conditio sine qua non* za katolički pokret među Hrvatima obistinjena? Nije! Među Hrvatima vlada ve-

lika nestašica svećenstva...« (Almanah 1925. 221.). Tako je danas. No pred dvadesetak se godina nije opazala ova strašna nestašica, koja danas vlada po biskupijama. Tadanji kler nije u svojoj većini razumio nove katoličke mladosti, koja se probudila. I zato se ova mlada generacija katoličke mladosti razvijala sama, pod ličnim uplivom biskupa Mahnića, koji je bio biskup u drugoj polji tadanje države... Ta je mladost uzrasla i svojim pregnućem, žrtvama i studijem stvorila svoju ideologiju, kojoj se počelo pomalo prilagodjivati i mladje svećenstvo. Nije dakle ta mladost kriva, ako njezine misli ne odgovaraju u svemu odredbama Pija XI. A za onu četu katoličkih svjetovnjaka, što ih je uzgojio katolički pokret, ne sumnjamo, da će se priključiti onoj četi katoličkih svjetovnjaka, kojima Papa Pijo XI. u ovoj svetoj godini ne prestaje govoriti, tako, da su ovu godinu prozvali svetom godinom Katoličke Akcije«. »Sveta nas je godina«, veli Pijo XI., »nekom sretnom nuždom stavila u čestu vezu s biskupima i svećenstvom i nimalo manje s katoličkim svjetovnjacima cijeloga svijeta i tako je na osobit način upravila Našu misao na izabrani dio onih svjetovnjaka, koji se u raznim udruženjima posvećuju Katoličkoj Akciji... Mi smo sami u eciklici Ubi arcano Dei označili, da Katolička Akcija odsele spada u kršćanski život i u dušobrižničku službu, otvorivši joj tako šire obzorje kršćanskog apostolata«. (Pijo XI. 4. XI. 1925.).

10. I zagrebačka se sinoda 1925. bavila ovim modernim apostolatom Katoličke Akcije, pa je u sinodalnoj knjizi str. 224—229 otiskano posebno poglavlje: O katoličkoj akciji. Tu se najprije crta postanak i zadaća Katoličke Akcije, a onda nastavlja nadbiskup zagrebački dr. Ante Bauer: »U tom mučnom, ali časnom radu pozdravljamo sve plemenite duše, koje su voljne da pomognu Nas i svećenstvo Naše s Katoličkom Akcijom. Jest, i mi trebamo apostola, nesamo duhovnoga, već i svjetovnoga staleža...«, pa pozivlje kler i svjetovnjake svoje nadbiskupije, »na jedinstven rad u crkvenom duhu, pod ravnanjem Našim i od Nas za taj posao odredjenih svećenika« (226). Nadbiskup ističe neke nužne uslove za plodonosni rad Katoličke Akcije, i to u prvom redu crkveni svrhunaravski duh i lični život svećenikov prema crkvenim propisima, savjesno vršenje pastirske službe u crkvi i školi, osnivanje i valjano vođenje vjerskih dru-

štava, iz kojih će sami po sebi nicati apostoli Katoličke Akcije, prožeti, kako treba, dubokom religioznošću. Definiciju i vlastitosti pak Katoličke Akcije preuzimlje nadbiskup izrijekom iz pisma kardinala Gasparija 2. X. 1923.: »Katolička Akcija jest savez organiziranih katoličkih sila za afirmaciju, proširenje, primjenu i obranu katoličkih načela u životu individualnom, porodičnom i društvenom... A pošto djelatnost organiziranih katolika, u koliko je to sudjelovanje svjetovnjaka u samoj misiji Crkve, nije akcija politička, nego religiozna, nije direktivna u teoretskom smislu, nego izvršujuća u praktičnom pravcu: to je potrebno, da različni oblici te djelatnosti imaju u crkvenoj hierarhiji svoje disciplinarno središte...« Onda nadbiskup završuje: »Prema ovim načelima i drugim uputstvima, što ih je dala Sv. Stolica o Katoličkoj Akciji ovom i drugim prigodama, treba da se ona i kod nas uredi«. (229).

Svi hrvatski biskupi sakupljeni na konferenciji u Zagrebu 1925. ponovno stavljaju svim vjernicima na srce da poslušaju Namjesnika Kristova, kada poziva sve katolike neka se organiziraju u Katoličkoj Akciji«. (Kat. List 1925. br. 46. str. 622.).

To su jasne riječi. Svi naši biskupi pozivaju sada sve katolike, da se okupe u Katoličkoj Akciji, prema direktivama sv. Oca Pape, kao što su 1923. pozvali i svećenstvo, da sudjeluje u Katoličkoj Akciji, koja je po riječima Pija XI, dio njihove pastirske službe. Ne razumijemo, kako može glasilo J. K. Dj. Lige, u svom 5. broju o. g. nakon svega toga objelodaniti svoj uvodnik: »Za našu ideologiju i naše vodstvo« i staviti na čelo ovoga broja rečenicu, izvadjenu iz tog uvodnika, koja glasi: »Ne možemo vjerovati, da je čista namjera, kad se sa strane hoće da potkopava ugled vodstva katoličkog pokreta. Misle, da im je zgodan momenat došao, da unesu zabunu i podvojenost u naše redove preko talijanske katoličke akcije, koja nam nikad, a niti u buduće ne će služiti kao uzor«. U koliko se ovdje ne radi o kopiranju pojedinih organizacijskih oblika katoličke akcije u Italiji, koje nitko ne propagira, nego o načelima Katoličke Akcije i o direktivama sv. Stolice u tom smjeru, pitamo: na koga se to sve onda odnosi? Mi smo naime vidjeli, da nadbiskup dr. Šarić u svojoj dekanskoj konferenciji 1925., nadbiskup dr. Bauer u svojoj sinodi 1925., za svoje biskupije, a *biskupi svih hrvatskih biskupija* u kolektivnoj poslanici na kler 1923. i na

sve vjernike 1925. izričito *pozivlju kler i svjetovnjake, da se priključe Katoličkoj Akciji i neka u tom slušaju Namjesnika Kristova na zemlji*, pozivajući se izriječkom na encikliku Urbi arcano i konzistorijalnu alokuciju od svibnja 1923. Tu je dakle dužnost onih, koji su saradivali i živjeli s katoličkim pokretom, i za nj trpjeli, da ozbiljno upozore, da se s ovoga puta imade skrenuti, jer on vodi dalje od Rima, on vodi u propast. Mi ne vjerujemo, da će katolički pokret skrenuti s onoga puta, kojim ga je vodio biskup Mahnić, a to je ne samo put Boga, naroda i socijalne pravde, nego i put Rima, put Crkve, put Pape. Jer samo tko ide s Papom, taj je na Božjem putu.

Prema ovim direktivama Pape i naših biskupa treba dakle da svi, svjetovnjaci i svećenici, prionu svim žarom za rad u Katoličkoj Akciji, koju će voditi naš biskupi. Mi ćemo svećenici biti, po odredbi Papinoj, dušobrižnici u punom smislu riječi tek onda, kad naš djelokrug proširimo i na Katoličku Akciju kao duhovnici u njezinim jedinicama i središnjicama. A katolički će svjetovnjaci kao radnici, odbornici i predsjednici biti naši saradnici u ovom svetom apostolatu za preporod hrvatškoga naroda u Kristu.

